

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

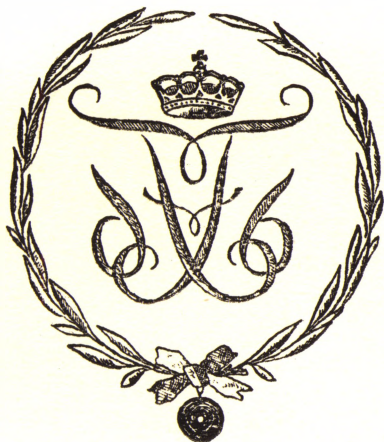
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA ALS OG SUNDEVED

XX. HEFTE

SØNDERBORG SKYTTELAUG 1600—1880

OG OPRETTELSEN AF

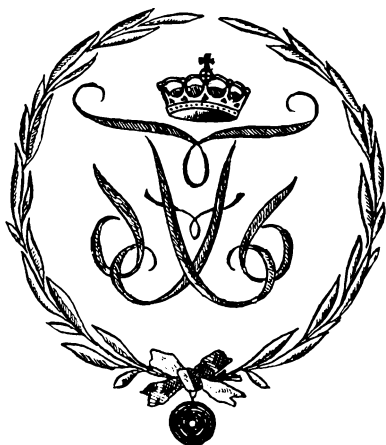
BORGERFORENINGENS SKYTTELAUG 1881

AF

J. RABEN

UDGIVET AF HISTORISK SAMFUND FOR ALS OG SUNDEVED
TRYKT I DYBBØL-POSTENS BOGTRYKKERI
SØNDERBORG 1943

FRA ALS OG SUNDEVED

XX. HEFTE

SØNDERBORG SKYTTELAUG 1600—1880

OG OPRETTELSEN AF

BORGERFORENINGENS SKYTTELAUG 1881

AF

J. RABEN

Sønderborg By omkr. 1650

ET SKYTTELAUG har allerede bestaaet i Sønderborg omkring 1600. Hvornaar det er oprettet, vides ikke. I Slutningen af 16. Aarhundrede stiftedes Skyttelaug i flere Købstæder, bl. a. i Tønder, hvis Artikler blev konfirmeret 1593. Maaske er Sønderborg Skyttelaug blevet oprettet omkring denne Tid.

Laugets Opgave var ikke alene at øve Haand og Øje ved Skydningen, samtidigt skulde det styrke Samhørighedsfølelsen indenfor Byens Borgerskab, Samfundssindet og Selskabelighed.

Det ældste, vi ved, er, at Sønderborg Skyttelaug ejede et Kongeskilt af Sølv, og at Hertug Hans d. Y.'s Sekretær, Friedrich Clodius, 1602 blev Skyttekonge. I denne Anledning forærede han en Papagøje af Sølv, som han lod anbringe paa Skiltet. —

Paa et Baand om Halsen bærer Papagøjen Indskriften:

»*FRIEDERICVS CLODIVS 1602*«

og paa et Skjold, den bærer paa Brystet:

»*GELVCKE SCHWEBT
TVGENT LEBT.*«

(Lykken svæver — Dyden lever)

Det er den gamle Skyttekongeglade, Borgerforeningen nu ejer, som er deponeret i Museet paa Sønderborg Slot.

I Løbet af Tiden har flere Skyttekonger ladet anbringe Sølvplader paa Skiltet:

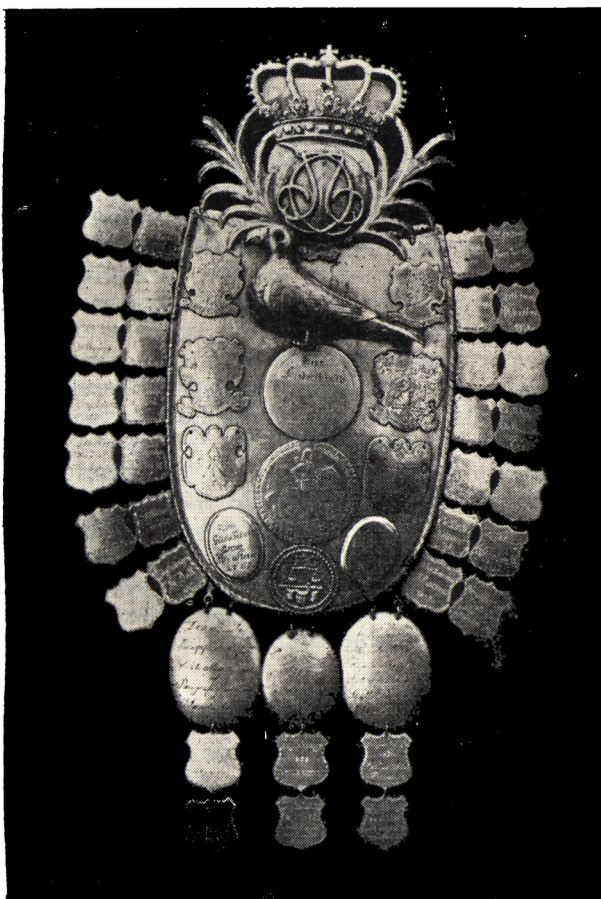
- 1605: Dominicus Schwans, med sit Portræt indgraveret i Pladen
 1608: M. Mathias Getz (med Vaaben)
 *1610: Peter Boetger
 *1619: Jens Brandt
 *1621: Jacob Jensen
 *1622: Jørgen Clausen, Tingskriver
 *1625: Hans Jensen
 *1626: Nis Matzen
 *1628: Wulf Petersen, Maler og Konterfeier
 1634: Christian Hansen (med Bomærke)
 1643: Georg Nissen, Krämer
 1655: Jens Jepsen, Foged, med to krydsede Ankere i Vaabenet

De 7 med * betegnede Plader er forsvundne, de øvrige 5 sidder endnu paa Skiltet.

Senere er dette Skyttelaug blevet opløst, og Kongeskiltet blev overgivet Magistraten i Sønderborg til Opbevaring. Det fremgaar af Christian VI's Konfirmation, at det er Svenskekrigene i det 17. Aarhundrede, der har bevirket Laugets Nedgang og endelige Opløsning.

I Juni 1732 blev der oprettet et nyt Skyttelaug med 25 Medlemmer. Den konstituerende Forsamling den 2. Juli samme Aar valgte Christian Stahlhorn og Otto Paulsen til Oldermænd, Martin Stahlhorn til Kaptajn, Johan Naamanni til Løjtnant, Thomas Jessen til Fændrik, Hans Hansen og Christian Andresen til Skaffere.

Den første Skydning fandt Sted den 29. Juli 1732. Det første Skud blev affyret af Husfoged Steingaard for Hans Durchlaucht Hertug Christian August af Augustenborg, som Gouvernør over Sønderborg og Als. Hans Lorentzen blev

Skyttelaugets Kongeskilt fra omkr. 1600.

Skyttekonge. Lauget havde da 29 Medlemmer. Medlemsbidraget var 8 Skl. pr. Kvartal.

Ved den anden Skydning 1733 blev Andreas Andresen Skyttekonge. Samme Aar indsendte Lauget en Begæring til Kongen om allernaadigste Privilegier. Den Kongelige Konfirmation blev derpaa givet af Christian VI, dateret Frederiksberg d. 11. Januar 1734. Lauget fik samme Privilegium som St. Johannes Skyttelaug i Flensborg. Konfirmationen, der opbevares i Museets Arkiv paa Sønderborg Slot, indeholder den Bestemmelse, at den, der giver det bedste Skud, den saakaldte Skyttekonge, i dette Aar skal være fri for Skat og Indkvartering.

Efter at Lauget havde faaet sit Kongelige Privileg, overgav Sønderborg Magistrat det gamle Kongeskilt, som det havde haft i Forvaring, til det nye Skyttelaug.

Over det gamle Kongeskilt lod Skyttebrødrene anbringe en Sølvplade med Kong Christian VI's Navnetræk og Krone.

1735 bestemmes, at Hovedskydningen skal afholdes paa første Søgnedag efter Pinse, i dette Aar den 14. Juni. Som Gevinster til denne Skydning blev købt:

1 Sølv Bæger	9 M.
1 Sølvske	5 »
1 Tinkande	3 » 4 Sk.
1 Tinskaal med Laag ..	2 » 8 »
1 Tin Tekande	2 » 0 »
1 Tin Krus	1 » 12 »
1 Mælkepotte	1 » 8 »
1 lille Skaal	1 » 0 »
1 Kumme	0 » 12 »

Sølvbægeret blev vundet af Baltzer Schultz.

1750 har Hans Kongelige Majestæt Allenaadigst decreteret, at hvert Aars Skyttekonge

skal modtage et Sølvbæger som Foræring fra Sønderborg By. Til denne Gave maa der anvendes 6 Rdlr.

1750, St. Hans Dag, kom Kong Frederik V paa Besøg til Augustenborg. Dagen efter kom han til Sønderborg, hvor han besøgte Slottet. Den følgende Dag var han paa Nordborg, og tredie Dag tilbragte han i Stilhed paa Augustenborg. Paa den fjerde Dag tog han til Fynshav, for derfra at gaa med Postbaaden til Fyn den næste Morgen. Skyttelaugget var med »Fanner, Musikanter og Trommer« om Natten marcheret til Fynshav, hvor det ved Amtsforvalter Petersen fik Foretræde for Kongen og bad om at maatte holde Vagt foran Kongens Telt. Da Kongen meddelte, at han ikke vilde opholde sig ret længe der, men »hvis vi vilde besætte Broen, saa han uhindret kunde passere, skulde det være ham kært«. Derpaa blev 6 Laugsbrødre kommanderet paa Broen. Ogsaa Hans Fyrstelige Durchlaucht paa Augustenborg var glad for denne Æresbevisning.

Skyttelaugget havde faaet Lov til at benytte Pladsen øst for Sønderborg Slot (Slotspladsen mellem Østfløjen og Ringmuren) til Skydebane, og her afholdtes de tre Skydedage, 14 Dage før og 14 Dage efter Hovedskydningen, der afholdtes en Dag efter den 4. Juni, senere 3. Pinsedag. — Denne Tilladelse er dateret Augustenborg den 17. Juni 1734 og underskrevet af Hertug Christian August i sin Egenskab som Gouvernør over Sønderborg og Als.

1780 har den ærbare Borger og Skibstømmester Asmus Jensen Hoeg, der for nogle Aar siden uden særlige Grunde var udtraadt af Lauget, forskellige Gange anmodet om atter at blive optaget. Det kunde ikke ske, da det stod i Modstrid med Laugets privilegerede

Skraa. Men da han tilbød, at han vilde forære Lauget en Fane, hvis han igen blev optaget, blev han atter Medlem af Lauget. Han forærede derefter Lauget »den store Fane«, men knyttede dertil den Betingelse, at han selv vilde være Fanebærer, hvilket Lauget tilstod ham.

Samme Aar havde Lauget anskaffet en mindre Fane til et Beløb paa 37 M. 5 Sk.

Til Laugsfesten (Hovedskydningen) 1763 nævnes Menuen for første Gang i Protokollen og lyder saaledes:

1. Merrettig Fleisch das gut ist,
2. Braten mit Sallat,
3. Schinken, so gut,
4. Guten Kaas, Botter und Brodt,
5. Gut Bier und Aquavit,
Thee mit Zubehör,
Licht, Pfeifen und Toback,
jedoch jede Manns Persohn nur 1 Pfeif.

Menuen kostede 1 M. 13 Sk. Festen holdtes hos Gæstgiver Bendixen.

Bendixen underskriver, at han vil levere ovenstaaende Menu for den aftalte Pris og paa en saa forsvarlig Maade, at der ikke skal fremkomme nogen Klage.

Efter Kong Christian VI's Død indsender Skyttelaugget Begæring om den nye Landsherres Konfirmation af det gamle Privileg, og under 17. April 1747 stadfæster Kong Frederik V. Laugets Rettigheder. Frederik V. døde 1766, og 1767, dateret Christiansborg den 11. Maj konfirmerer Kong Christian VII. paany de gamle Artikler.

Hertugerne paa Augustenborg var hvert Aar bleven indbudt til Kongeskydningen; hvis han ikke personlig kom til Stede, blev en af Laugs-

brødrene valgt til at afgive hans Skud. Det hændte flere Gange, at Hertugen saaledes blev Skyttekonge og vandt Sølvbægere, som han i Reglen forærede til den Skytte, der havde skudt ham til Konge. Der foreligger i Arkivet paa Sønderborg Slot en Indbydelsesskrivelse til Hertug Frederik Christian II af Augustenborg til Deltagelse i Laugsfesten den 13. Juni 1814. Den lyder:

»Durchlachtigste Herzog,
Gnädigster Fürst und Herr!

Da die jährliche Feierlichkeit der hiesigen Schützengilde wie gewöhnlich, am Montage nach dem Markt, und also dies Jahr den 13. Juny Statt haben wird, so haben wir sämtliche Mitglieder der Schützengilde, vermöge eines Löblichen Herkommens, es uns erlauben dürfen, Ew. Hochfürstlichen Durchlaucht unterthänigst dazu einzuladen und bitten, dass Höchstdieselben gnädigst geruhen wollten, am gedachten Tage, zu gewöhnlicher Zeit, uns mit höchst dero hohen Gegenwart zu beehren, dem Scheibenschies- sen und der angestellten Feierlichkeit beizu- wohnen. Wir hoffen zugleich, dass Ew. Hochfürstlichen Durchlaucht den gewöhnlichen Beitrag zur Erhöhung dieser Feyerlichkeit uns gnädigst vergönnen werden, wie wir denn auch unterthänigst darum bitten und in Erwartung einer gnädigsten Willführung mit unterthänigster Ehrfurcht beharren.

Sonderburg, den 1. Juni 1814.

Ew. Hochfürstlichen Durchlaucht
unterthänigster Diener
in Namen der Schützengilde.«

De undertegnede Oldermænd var Peter Lassen og Alexander Bendixen. Hertugen kom ikke til Laugsfesten denne Gang. Han var syg og døde Dagen efter Festen, den 14. Juni 1814.

Efter Hertugens Død indsendte Lauget Ansøgning om at faa Lov til at benytte Slotspladsen videre som Skydebane. Denne Tilladelse gaves under 16. April 1815 af Hendes Kgl. Højhed, Hertuginde Luise Auguste, Hertug Frederik Christians Enke.

1817 byggedes en Jordvold som Kuglefang paa Skydebanen, for at Kuglerne ikke kunde gaa videre og for at man kunde samle dem op efter Skydningen, til Fordel for Lauget

Samme Aar blev Laugets Rettigheder paany konfirmeret af Kong Frederik VI. 1815 havde Lauget faaet en ny Laugsskraa, bestaaende af 44 Artikler.

Naar Hertugen fra Augustenborg kom tilbage fra Rejse, blev han festlig modtaget af Skytte-lauget. Stadtmusicus blev bestilt til at stille med et »fuldkomment« Orkester, og 1820 blev det vedtaget, at Laugsbrødrene skulde bære blaa-hvide Kokarder paa deres Hatte.

1843, da Hertug Christian August havde været Medlem af Lauget i 25 Aar, forærede han Lauget en Sølvpokal. Det var en stor indvendig forgyldt Pokal med Inskription.

Hertugens egenhændige Skrivelse opbevares i Museets Arkiv paa Sønderborg Slot og lyder:

»Als vieljähriges Mitglied der Sonderburger Schützen-Gilde hege ich den Wunsch derselben einen Beweis der Theilnahme und Achtung, welche ich für dieselbe hege, zu geben, und erlaube mir daher Ihnen, meine Herren, den beifolgenden Pokal mit der Bitte zu übersenden, denselben der Sonderburger

Schützen-Gilde in meinem Namen überreichen zu wollen, indem ich zugleich die Hoffnung ausspreche, dass diese denselben als Andenken von mir, der ich es mir zur besonderen Ehre rechne in über ein Viertel-Jahrhundert Mitglied dieser Gilde gewesen zu sein, aufbewahren wolle. Schliesslich erlaube ich mir die Bestimmung hinzuzufügen, dass der jedesmalige neue Schützen-König den Pokal auf das Wohl seines Vorwesers und auf das Fortbestehen und Gedeihen der Sonderburger Schützen-Gilde leere.

Empfangen Sie, meine Herren, die Versicherung der vollkommenen Achtung, mit welcher ich bin

dienstwillig

C. August H. z. S. H.

Augustenburg, den 16ten Juny 1843.

An die Aelterleute der Sonderburger Schützen-Gilde.«

Treaarskrigen medførte, at det kom til nationale Modsætninger indenfor Skyttelaugget. I et Møde den 13. August 1850 blev det besluttet at sælge den af Hertugen forærede Pokal. Den blev solgt til Senator Christiansen for 110 r. Cour., og dette Beløb blev fordelt iblandt Skyttebrødrene. —

Under 30. Oktober 1843 konfirmerer Kong Christian VIII Laugets Rettigheder paany.

Laugets sidste Kongebrev er givet af Frederik VII, dateret Frederiksborg den 23. Maj 1853:

Vi Frederik den Syvende
af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten,

Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg etc. etc.

Gjøre vitterligt, at Vi i Anledning af vor nuværende Kongelige Overregjering allernaadigst have konfirmeret og stadfæstet den af Vor høitelskede Herr Fader, høiselig Kong Christian den Ottende, høilovlig Ihukommelse under 30. October 1843 konfirmerede Concession for Skyttelaug i Staden Sønderborg til at oprette et Skyttelaug ifølge hvilken den, der har gjort det bedste Skud, skal være fritaget for Skat og Indkvartering i et heelt Aar derefter, samt tillige Rescriptet af 2. October 1750, angaaende en Gave af et Sølvbæger, der bekostes af Statskassen, til den, der hver Gang bliver Skyttekonge, i alle Puncter og Clausuler, for saa vidt ikke deri ved senere Anordninger er foretagen eller senere maatte foretages nogen Forandring og med den i Confirmationsspatentet af 30. October 1843 tilføjede Bestemmelse, at den ommeldte Rettighed i det Tilfælde, da den, der har gjort det bedste Skud, ikke er Borger eller ikke ordentligt Medlem af Lauget, skal tilfalde den af Borgerne, der har gjort det bedste Skud ligesom Vi ogsaa hermed confirmerer og stadfæster ham dette, er det Vor allernaadigste Villie, at bemeldte Skyttelaug derved paa det kraftigste vorde beskyttet og haandhævet.

Derhos forbeholder Vi os dog allerhøiest at ophæve eller forandre disse Artikler, saafremt Vi maatte finde Saadant fornødent eller gavnligt.

Hvorefter Enhver sig allerunderdanigst haver at rette.

Under vor Kongelige Haand og Segl
Givet paa vort Slot Frederiksborg
den 23. Mai 1853.

(Kongesegl)

Frederik R.

1857 blev det vedtaget, at der skulde søges at faa et Stykke Jord, der var passende til Anlæg af en Skydebane, enten ved Køb eller ved Arvepagt. Der nedsattes et Udvalg, der skulde arbejde videre med Sagen. — Der blev udpeget et Stykke Land, nede for Slotsmøllen.

Først 1861 lykkedes det at købe en Strimmel Jord ved Strandvejen, fra Gasværket og omtrent til nuværende Batterivej for en Pris af 140 Rgdlr. Købekontrakten er udstedt den 27. Novbr. 1861, medens Lauget allerede 1. Maj samme Aar havde overtaget Grunden. Anlægget af Banen blev straks sat i Gang.

Skyttelaugene anmodede Kong Frederik VII om naadig Tilladelse til at kalde den »Kong Frederik den Syvendes Skydebane«.

Den ny Skydebane blev indviet ved en Festlighed den 17. Maj 1861.

Under 25. Juli 1861 modtog Lauget følgende Skrivelse:

Vi Frederik den Syvende

af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg etc. etc.

Gjøre vitterligt: at Vi paa den derom allerunderdanigst indgiven Ansøgning Aller-naadigst have bevilget og tilladt, ligesom Vi herved bevilge og tillade, at den, det privilegerede Skyttelaug i Sønderborg tilhørende nye Skydebane maa bære Navnet

»Kong Frederik den Syvendes Skydebane«. Herefter Alle og Enhver sig allerunderdanigst have at rette

Givet i Vor Kongelige Residentsstad
Kjøbenhavn den 25. Juli 1861.«
(Kongesegl.)

Kong Frederik VII.
Skyttekonge 1861.

Ved Hovedskydningen den 17. Juni 1861 blev Frederik VII Skyttekonge. I Protokollen findes følgende Notits:

»Ved Hovedskydningen havde Lauget den Glæde, at Hans Majestæt Kong Frederik VII blev skudt til Skydekonge ved Møller Jørgen Hansen fra Dybbøl Mølles Skud.«

Ved en Skydning den 5. August samme Aar var Kong Frederik VII tilstede. »Lauget havde den Ære, at Hans Majestæt marcherede med Lauget som sammes Skyttekonger ud til Skydebanen, hvor Allerhøjstsamme gjorde nogle veltrufne Skud til Skiven og senere indtog en Frokost med Lauget i sammes Telt; ogsaa Hans Majestæts Gemalinde, Fru Lensgrevinde Danner gjorde nogle veltrufne Skud til Skiven og deltog i Frokosten, hvorpaa Højstsamme efter Hans Majestæt Kongens Allerhøjeste Tilladelse blev optaget i Lauget, som sammes ophøjede Skyttesøster.«

Samme Dag blev Kongens Adjutanter, Major Holten og Kaptajn Malling, optaget i Lauget. Efter Festlighederne paa Skydebanen blev Laugets begge Oldermænd indbudt til Kongens Taffel paa Raadhuset.

Til Nytaarsaften 1861 modtog Lauget et Drikkehorn som Gave fra Grevinde Danner. Det var ledsaget af følgende Skrivelse:

»Den ærede Forening har glædet mig med en Velvillie og Venlighed, som jeg maaske skatter deshøjere, fordi jeg for den væsentlige Del maa tilskrive den de Følelser af Loyalitet og trofast Hengivenhed for vor ophøjede Konge, der saa levende udmærker Foreningen.

Det vilde derfor være mig en Fornøjelse, om Foreningen vilde modtage og bevare medfølgende Pokal som en Erkjendelse af den Glæde, hvormed jeg længe vil bevare Erindringen om de behagelige Timer, som jeg har tilbragt der.

Fredensborg Slot, den 26. December 1861.

Louise Grevinde af Danner.

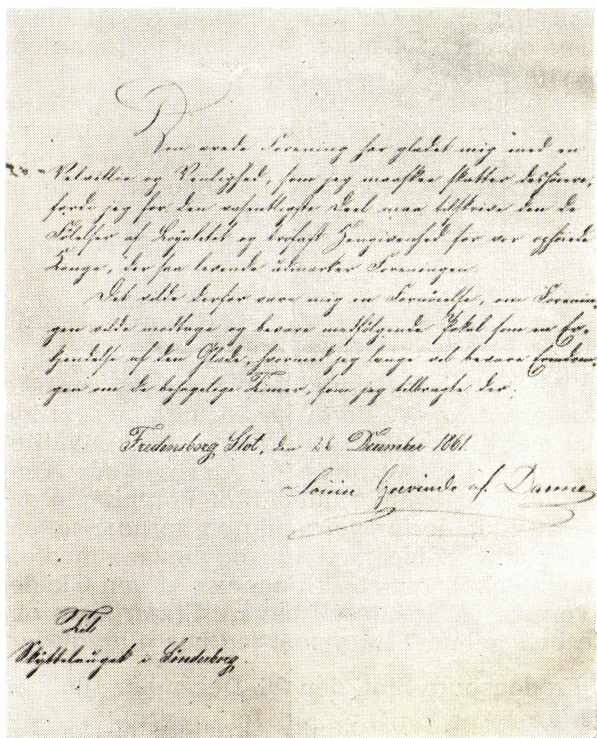
Til Skyttelauget i Sønderborg.«

Under 1. Januar 1862 sendte Lauget følgende Takkeskrivelse til Grevinde Danner:

»Sønderborg d. 1. Januar 1862

Til Hendes Naade Lehnsgravinde Danner!

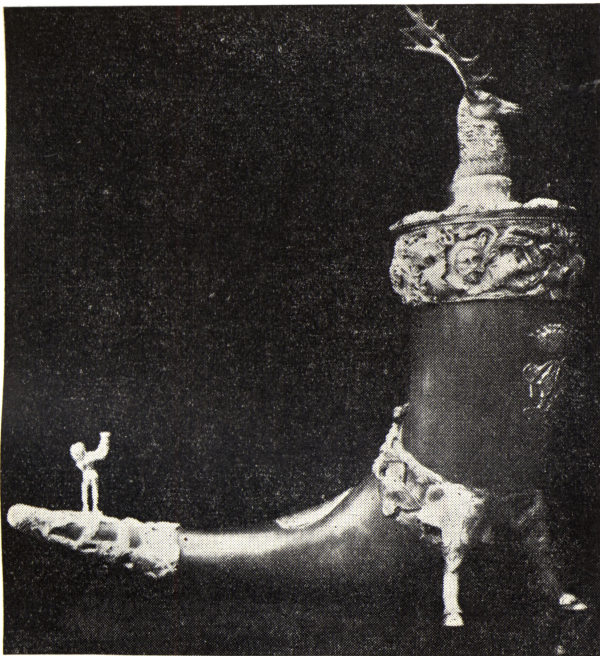
Efter Modtagelsen af Deres Naades Bevaagene Skrivelse af 26. Decbr. 1861, hvormed en

Grevinde Danners Brev, der fulgte med Drikkehornet.

Pokal fremsendtes som en kjær Gave til det Kongelig privilegerede Skyttelaug hersteds, have Brødrene i Aften været forsamlede og fremsende herved deres hjertelige Tak for en Gave, der ganske vist faar en desto større Betydning, da den hidrører fra en frisindet og elsket Monarks ophøjede Gemalinde, og derfor ogsaa ganske sikkert bærer Vidnesbyrd om den Kjærlighed, hvormed Hans Majestæt omfatter sine Skyttebrødre i Sønderborg.

Idet vi endnu en Gang takker Deres Naade,

Grevinde Danners Drikkehorn. 1861.

som vi stedse vil mindes, som vort Laugs op-
højede Skyttesøster, for den værdifulde Gave,
undertegne vi os paa Laugets Vegne
underdanigst

N. A. Christensen W. Meyhoff
p. t. Oldermænd.«

I Laugets Medlemslister føres Grevinde Dan-
ner som Æresmedlem. Hun døde 1874.

Drikkehornet er et pragtfuldt Bøffelhorn med
rigt Sølvbeslag. Sølvlaaget bærer et Hjorte-
hoved. Forsiden er smykket med Grevindens
Monogram med Krone, en anden Plade bærer
Indskriften 1734—1801.

Hovedskydningen har været en af Sønder-
borgs store Festdage. Om Morgenen Kl. 8 sam-
ledes man i Raadhussalen. Det begyndte med
en Hyldest til det sidste Aars Skyttekonge, der
nu — forhaabentlig — maatte afstaa sin Vær-
dighed til en anden Laugsbroder. Der blev druk-
ket en Velkomst for Laugsbrødrene og paa en
»god Dag« med Solskin og »mange Prikker«.

Saa marcherede man i sluttet Kolonne med
»Mussi« Petersen i Spidsen ud til Skydebanen,
hvor Skydningen begyndte Kl. 10.

Til Festen 1862 blev der sendt en særlig Ind-
bydelse til Grevinde Danner. Paa Festdagen
sendte hun Lauget følgende Telegram, der i
Original opbevares i Museet paa Sønderborg
Slot:

Statstelegraphen.
Fra den kgl. Telegraphstation i Sønderborg.
Telegram
Nr. 78.

Indleveret i Fredensborg den 23. Juni 1862,
7 T. 30 M. Form

Fredensborg Slot, den 23. Juni 1862

Til de ærede Oldermænd for Sønderborgs kongelig privilegerede Skyttelaug, de Herrer N. A. Christensen og M. Mayhoff i Sønderborg.

Idet jeg meget maa beklage, ikke at kunne opfylde de ærede Herrers for mig ytrede, særdeles paaskiønnende Ønske, om min personlige

Louise Lensgrevinde Danner

1815—1874.

Efter Maleri af Edv. Young, 1853, paa Frederiksborg.

Nærværelse ved Skyttelaugets Hovedskydning idag, har jeg den Ære at meddele, at Borgmester i Sønderborg, Justitsraad Finsen, Ridder af Drbgen, af mig er opfordret til at repræsentere mig ved bemeldte Fest.

Louise Lehmsgrevinde Danner.

/ Mulvad.

Under Krigen 1864 fandt ingen Skydninger Sted, og Protokollen melder intet om dette Aar. Under Beskydningen af Sønderborg i 1864 havde Skydebanen taget en Del Skade, og i 1868 modtog Lauget en Erstatning paa 172 Rdlr.

1866 solgte Skyttelaugets den i 1861 erhvervede »Kong Frederik den Syvendes Skydebane« ved offentlig Auktion. Jernporten, der dannede Indgangen til Banen, blev solgt til P. Knarhøj.

Skydningen i 1867 afholdtes paa den militære Skydebane i Sønderskoven, senere blev der skudt ved »Bellevue«.

»Gilde og Bal« afholdtes 1867 hos Gæstgiver Petersen. Der var truffet en Overenskomst med Værten, hvorefter han »ved Ankomsten skulde beværte med Kaffe eller Te med Smaakager, Cigarer eller Piber og Tobak, naar det forlanges. Ved Bordet: Kyllinge Posteier, Kalve- og Oksesteg med Tilbehør, flere Sorter Kage, en Flaske god rød Vin a Par, efter Bordet: 4 Bowle Rumpunch og 4 Bowle Rødvinspunch, om Natten Kaffe eller Te, naar det forlanges;

paa Regnskabsdagen: kogt Skinke med Syre, Steg med Tilbehør og en halv Flaske god rød Vin a Person, Cigarer eller Piber og Tobak.« —

Gæstgiver E. Petersen, hos hvem Gildet stod, blev dette Aars Skyttekonger. Det kostede ham naturligvis en ekstra Omgang til Gæsterne.

Det var en særlig Ære at fungere som det Kongel. priv. Skyttelaugs Bud. I 1863 skulde et nyt Bud vælges, og Ansættelsen foregik under højtidelige Former, idet det nye Bud skriftligt maatte aflægge et helligt Løfte over for Oldermændene. Nogle af disse Erklæringer er bevaret i Laugets Arkiv, den sidste, fra 1863 lyder:

»Eftersom jeg underskrevne Peter Jespersen af Oldermændene for det kongelige priv. Skyttelaug fra dato er antaget som Laugets Bud, saa lover og forpligter jeg mig til af alle Kræfter at handle i bemeldte kongel. priv. Skyttelaugs Interesse og at opfylde de Forpligtelser, som af Oldermændene maatte blive mig paalagte, at til enhver Tid, naar jeg er i Laugets Tjeneste, at holde mig ædru, saaledes at jeg med Ære kan opfylde mine Pligter, ikke at begunstige noget Medlem for et andet, men i det hele taget at handle saaledes, at jeg med god Samvigtighed kan forsvare mine Handlinger for Gud og Lauget.

Saa sandt hjælpe mig Gud og Hans Helige Ord.

Peter Jespersen.

Sønderborg den 16. August 1863.

Ved Hovedskydningen den 16. Juni 1873 afgav Bagermester Claus Otten, der var Laugets Oldemand, et vellykket Skud for Laugets Æresmedlem, Grevinde Danner. Dette Skud indbragte en Gevinst, som Otten med en Skrivelse sendte Grevinden. Som Tak og Anerkendelse modtog Otten fra Grevinden et smukt Sølvbæger og følgende Brev:

Skodsborg Palais, den 21. Juli 1873.

Hr. Otten!

Hendes Naade Fru Grevinden har paalagt mig det behagelige Hverv, først at meddele Dem, Hr. Otten, Modtagelsen af Deres Brev af 8. Marts og dernæst Hendes Naades bedste Tak for Deres Hilsen, som det bragte fra det kjære Sønderborg, hvorfra Fru Grevinden har saa kjære Minder; og tillige beder Grevinden Dem at være hendes Tolk for Skytteselskabet, som saa venlig erindrer hendes korte Ophold iblandt Dem. Til Erindring om den svundne, saa minderige Tid om Høiselig Kong Frederik d. 7des Ophold i Sønderborg, ønsker Grevinden, at De, Hr. Otten, vil modtage medfølgende Bæger samt hendes bedste Ønsker for Deres Velvære.

Fru Grevindens Ophold i længere Tid i Udlandet er Skyld i, at De først her, saa sildig, modtager Hendes Naades Tak for Deres Brev og for Deres heldige Skud, der bragte Grevinden et synligt Mindetegn fra Skytte- laugsfesten i Sønderborg, som Hendes Naade glæder sig til at opbevare for de kommende Tider. — Hendes Naades Ønske har jeg nu udført, — jeg undertegner mig

Højagtelsesfuldt

M. N. Lützen,

Dame hos Lensgrevinden.

Til Hr. C. Otten,
Bagermester i Sønderborg.«

Det smukke Sølvbæger er 13 cm højt. Det bærer Grevindens Navnetræk med Grevekronen og Aarstallet 1873. —

Efter Laugets Glanstid med Kong Frederik VII og Grevinde Danner som Medlemmer, døde Interessen for Lauget langsomt og stille hen. I 1870 var der kun 15 Medlemmer, 1874 11 Medlemmer tilbage.

Den sidste Skydning afholdtes i Sommerlyst i Sommeren 1880. P. Knarhøj var den sidste Skyttekonge.

De ændrede Forhold havde ført med sig, at de gamle Privilegier maatte ophæves, og Skattefriheden for Skyttekongen udløb med 1. Januar 1881. Laugets sidste Protokol er af 19. September 1880:

»Ved en overordentlig Forsamling besluttedes, at da Skattefriheden for Kongegevinsten udløber med 1. Januar 1881, vil Skyttelaugene ophøre.

Vore Ejendele skal paa bedste Maade sælges til den Værdi, vi kan faa derfor.

Tillige besluttedes det, at Hr. Peter Knarhøj, som bød for Pokalen (Grevinde Danners Drikkehorn), Skiltet og de fire Bægere 200 M. (siger og skriver tohundrede Mark), som blev af os undertegnede tilstaaet.

Tillige afgjordes det, at vor Fane skænkes til Oldermændene til en Erindring.

Det er overladt til Oldermændene at sælge de fire Bøsser med Tilbehør paa det fordelagtigste for Lauget.

Hans Chr. Jensen
Claus Otten
L. Jørgensen
P. Christensen
J. P. Schwartz
P. Knarhøj.«

Hermed slutter Protokollen, og dermed er det gamle ærværdige Skyttelaugs Saga forbi.

Paa det gamle Kongeskilt er foruden de fra det ældste Skyttelaug nævnte Navneplader anbragt følgende fra dette sidste Laug:

1. »Nicolai Nissen, 1753«. Han var Murmester og dette Aars Skyttekonge.
2. »Zum Gedächtnis an H. Stein, 1762.« Stein var Bogbindermester og Skyttekonge.
3. »Friedrich Gorrissen, 1776«. Paa Pladens Bagside er hans Bomærke anbragt. Han var en Søn af Borgmester Fr. Gorrissen og Organist og Senator i Sønderborg. 1775 blev han Skyttekonge. † 1791.
4. »Zum Andenken an M. Rose, 1812«. Michael Rose var Amtssnedker og Laugets Oldermann. 1805 var han Skyttekonge.
5. »N. A. Christensen, Skyttekonge 1862«. Bogbindermester Niels August Christensen blev Oldermann i 1857.
6. »Kong Frederik VII Skyttekonge 1861«. Efter at Kongen var blevet Skyttekonge ved et Skud affyret af Møller Jørgen Hansen, Dybbøl Mølle, lod Skyttelaugget anbringe denne Plade paa Skiltet.

Under Frederik VII's Plade er anbragt en stor Sølvmedaille med Billede af Hertug Christian Ludwig af Braunschweig til Hest, 1648. Hvad denne Medaille har med det gamle Laug at gøre, vides ikke.

De fire Sølvbægere, som nævnes i Protokollen ved Laugets Opløsning, er følgende:

2 Bægere, 13 cm høje, med enslydende Indskrift:

»Erindring
fra
B. Stein
Oldermann ved Skyttelaugget
1853.«

B. Stein valgtes til Oldermænd 1846 og nedlagde dette Hverv 1857.

1 Bæger, 16 cm højt, med Indskrift:
»For Skyttelaugets
d. 10. Juni 1855.

—
Til Erindring
af
H. C. Petersen
og
C. D. F. Heyden.«

Skyttelaugets Sølvbægere.

Nederste Række (fra venstre): 1. N. A. Christensen, 1857. 2. H. C. Petersen og C. D. F. Heyden, 1855. 3. Grevinde Danners Gave til Claus Otten, 1873. — De to øverste Bægere: B. Stein, 1853.

Skomagermester Hans Chr. Petersen (optaget i Lauget 1837) og Pottemagermester Christopher Heyden (opt. 1835) har foræret dette Bæger. 1839 var Christopher Heyden Skyttekonge.

»1832—1857

vivat

25 Aar

Erindring

fra

N. A. Christensen.«

Bogbindermester Niels August Christensen blev 1832 optaget som Skyttebroder. 1857 fejrede han 25 Aars Jubilæum i Skyttelaug og valgtes ved samme Lejlighed til Oldermænd. I denne Anledning skænkede han Bægeret.

Sølvbægerne er endnu bevaret. De to Bægere fra B. Stein (1853) er i Glarmester Kjølseths Eje. Petersen-Heydens Bæger (1855) har Kontorchef Chr. Knarhøj, medens Bogbinder N. A. Christensens Bæger (1857) ejes af Fru Vinhandler Mailand. Det vilde være ønskeligt, at disse Bægere engang maatte blive forenet med de øvrige gamle Laugsredskaber i Borgerforeningens Eje.

Museet paa Sønderborg Slot ejer et gammelt Tinkrus, der ligeledes er et Minde om det gamle Skyttelaug. Det er 23 cm højt, i Laaget er indføjjet en Afstøbning af en Mønt med Kong Christian VII's Billede. Paa Siden er indgraveret en Skive med Bladkrans. Under Bunden er indridset Bogstaverne H. C., der menes at betyde »Hans Christensen«, der var Oldermænd fra 1788—1798.

Lauget blev styret af to Oldermænd og to Skaffere. Skafferne blev valgt af det samlede Laug, medens Oldermændene valgtes af 8 dertil udnævnte Laugsbrødre.

Skyttelaugets Oldermænd fra 1732—1880.

1732	Christian Stahlhorn	indtil 1734
	Otto Paulsen	» 1734
1734	Johan Naamanni	» 1735
	Claus Mohr	» 1740
1735	Martin Stahlhorn	» 1736
1736	Hans Hansen	» 1742
	Friedrich W. Schmidt	
1740	Heinrich Dörminck	
	Nilocai Tordsen	
1742	Hans Christopher Ricker	
1744	Claus Mohr	
1750	Wilhelm Martini	» 1750
1759	Nicolai Tordsen	» 1788
1767	Kaptajn Selcke	» 1781
1781	Hans Jessen	» 1785
1785	Zeboothsen (Smedemester)	» 1796
1788	Hans Christensen	» 1798
1796	Michael Rose	» 1811
1798	Lars Petersen	» 1815
1811	Johan Peter Rancke	» 1813
	Gottlieb Haupt	» 1813
1813	Peter Lassen	» 1815
	Alexander Bendixen	» 1846
1815	Købmand Heide	» 1822
1822	Lorenz Henningsen	» 1829
1829	Georg Fr. Biehl	» 1850
1847	B. Stein	» 1857
1850	N. Bertelsen	» 1857
1857	N. A. Christensen	» 1866
	Lorenz Hansen	» 1861
1861	W. Meyhoff	» 1868

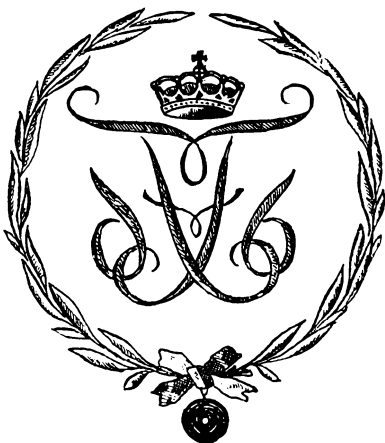
1866 H. Chr. Jensen, Skibsbygmester

1868 Claus Otten, Bagermester

De to sidste var fungerende Oldermænd ved
Laugets Opløsning 1880.

Tre af Laugets gamle Faner hænger paa Mu-
seet paa Sønderborg Slot.

Den ældste bærer Kong Frederik VI's Navne-
træk med Krone, omgivet af en Bladkrans, der-
under en Skive. I hvert Hjørne en Kongekrone.
Fanen bærer ingen Aarstal.

Kongens Navnetræk paa den gamle Fane.

1826 blev det vedtaget at anskaffe to ny Fa-
ner med malede kongelige Navnetræk. Det er
antageligt en af disse. — 1775 havde Lauget
to Faner, en Statsfane (Dannebrog), som blev
baaret af Fændrik Senator Friedrich Gorrissen
og en Laugsfane, som Hans Christian Momsen
skulde bære.

Den anden Fane bestaar af gul Silke. I Midten Sønderborg Byvaaben med Bladkrans og derunder en Skive. Den tredie og yngste er ganske lignende. Det er den Fane, som den sidste Oldemand, Claus Otten, fik ved Opløsningen af Skyttelaugget 1880, og som han senere forærede til Borgerforeningens Skyttelaug.

★

Bagermester Claus Otten,
Skyttelaugets sidste Oldemand fra 1868—1880.

*BORGERFORENINGENS SKYTTELAUG
fra 1881.*

Ved det gamle Skyttelaugs Opløsning var Laugets Ejendele, Kongeskiltet, Grevinde Daners Drikkehorn, Sølvbægrene og Laugsfanen gaaet over i Privateje.

Kongeskiltet og Drikkehornet blev 1881 erhvervet af Borgerforeningen i Sønderborg. I Foreningens Protokol af 6. Februar 1881 berettes:

»Det andet Punkt paa Dagsordenen var Erhvervelsen af tvende Sølvgenstande, Drikkehorn og Kongeplade, som tidligere havde tilhørt det gamle sønderborgske Skyttelaug, men nu ere gaaede over i privat Eje ved Laugets Opløsning og paafølgende indbyrdes Auktion. Formanden ønskede meget, at disse Genstande kom i Foreningens Eje, og han takkede Købmand Knarhøj og Bagermester Otten for deres venlige Tilbud at ville overlade Foreningen dem for det forholdsvis ringe Beløb 200 Mk. Han betonedede, at Erhvervelsen kunde ske ad to Veje, enten ved frivillig Bidrag fra alle Medlemmer, eller ved enkeltes Sømmenskud. At tage Købesummen af Kassen, kunde der ei være Tale om. Reimers og Bryggeriejer Petersen sluttede sig til Bestyrelsens Forslag, sidstnævnte fandt det ret, at de værdifulde Genstande, af hvilke den ene er næsten 300 Aar gammel, blev bevaret for Eftertiden. — Det blev enstemmigt vedtaget, at alle ved frivilligt Bidrag skulde blive Genstandenes Ejere. —

Formanden fremsatte Forslag om at holde et aarligt Skydegilde i Foreningen, og betragte dette som Foreningens Sommerfornøjelse.

Næsten alle Tilstedeværende tegnede et Bidrag paa staaende Fod.

I Borgerforeningens næste Møde, den 14. April 1881 blev det vedtaget at oprette et Skydegilde indenfor Foreningen. Ad frivillig Vej var der indkommet et saa stort Beløb, at Kongepladen og Drikkehornet kunde købes, der blev endda et lille Overskud, der blev stillet til Skyttekomiteens Raadighed.

Den gamle Skyttelaugsfane, der var kommet i Bagermester Ottens Eje, forærede denne til Foreningen. Skydegildet afholdes i Tiden mel-

P. Knarhøj

Det gamle Skyttelaugs sidste Skyttekonge. 1880.

lem 3. og 9. Juli, og de to anskaffede Bøsser tilhører Foreningen.

Skydegildet skulde afholdes paa Sommerlyst, medens Skydeøvelserne skulde finde Sted paa Bellevue.

I Forsamlingen den 2. Oktober 1881 gjorde Formanden Rede for Indsamlingen til Købet af Sølvgenstandene, der androg 261,70 M. Købesummen var, som nævnt 200 M., Resten 61,70 M. blev overdraget Skyttekomiteen, som til Geværer og Ammunition yderligere havde indsamlet 214,50 M.

Borgerforeningens første Skyttekomité bestod af 5 Medlemmer.

Balzer, Kommis.
P. Knarhøj, Købmand.
H. Iversen, Høker.
J. Behn, Købmand.
C. Otten, Bagermester.

Dermed var Borgerforeningens Skyttelaug oprettet.

Borgerforeningen lod to Sølvplader vedhænge Skiltet.

1. »P. Knarhøj, Sønderborg, den 31. Mai 1880, Det gamle prvl. Skyttelaugs sidste Skyttekonge«.
2. »Den gamle Kongeplade købtes den 6. Marts 1881 af Borgerforeningen i Sønderborg«.

Siden 1901 har Borgerforeningens Skyttelaug anbragt 34 Sølvplader med Skyttekongernes Navne paa Skiltet.

De gamle Protokoller siden 1732, Kongeskil-

Borgerforeningens Skyttelaug 1882. Ved Skydebanen ved »Sommerlyst«.

tet, Drikkehornet og gamle Laugsfaner opbevaret i Museet paa Sønderborg Slot.

De 34 Sølvplader paa Kongeskiltet bærer Navnene af Skyttekongerne siden 1901:

- 1901 M. L. Bossen.
- 1902 F. Syvertsen.
- 1903 Carl Jacobsen.
- 1904 Arthur Helmer.
- 1905 J. Johannsen.
- 1906 H. Helmer
- 1907 Peter Kaad, Vollerup.
- 1908 H. Svensson.
- 1909 J. Timm.
- 1910 J. Staugaard.
- 1911 A. Willesen.
- 1912 A. Lumbye Nielsen.
- 1913 H. Dall.
- 1914 Hans Hansen.
- 1915—18 fandt ingen Skydning Sted.
- 1919 J. Jensen.
- 1920 Peter Weng.
- 1921 Chr. Otten.
- 1922 Henrik Jacobsen.
- 1923 H. Madsen, Augustenborg.
- 1924 Chr. Clausen, Kær.
- 1925 Chr. Thygesen.
- 1926 H. Kjölseth.
- 1927 J. Jacobsen.
- 1928 Carl Rode.
- 1929 Henrik Hansen.
- 1930 J. Schwalm.
- 1931 A. Rudebeck.
- 1932 Viggo Jørgensen jr.
- 1933 Henrik Jacobsen.
- 1934 Kai Larsen.
- 1935 Thomas Otten.

- 1936 Jørgen Schmidt.
1937 J. V. S. Petersen.
1938 J. Brock, Ulkebøl.

I 1939 blev Svend Rasmussen Skyttekonge.

DYBBØL-POSTENS
BOGT. SØNDERBORG